Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

23. travnja 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe – Ugovor o osiguranju – Članak 4. stavak 2. – Ocjena nepoštenog karaktera ugovornih odredbi – Izuzimanje odredbi koje se odnose na glavni predmet ugovora – Odredba kojom se jamči podmirenje dospjelih obveza iz ugovora o zajmu sklopljenog radi kupnje nekretnine – Zajmoprimčeva potpuna nesposobnost za rad – Nemogućnost ostvarenja prava na to pokriće u slučaju da se utvrdi sposobnost za obavljanje plaćenog ili neplaćenog posla“

U predmetu C-96/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio tribunal de grande instance de Nîmes (Francuska), odlukom od 26. veljače 2014., koju je Sud zaprimio 28. veljače 2014., u postupku

Jean-Claude Van Hove

protiv

CNP Assurances SA,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 9. prosinca 2014.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za CNP Assurances SA, P. Woolfson i I. de Seze, *avocats*,

— za francusku vladu, S. Menez, D. Colas i S. Ghiandoni, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, M. Owsiany-Hornung i M. van Beek, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: francuski

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između J.-C. Van Hovea i CNP Assurances SA (u daljnjem tekstu: CNP Assurances) zbog navodno nepoštenog karaktera odredbe ugovora o osiguranju koja uključuje definiciju potpune nesposobnosti za rad kako bi to društvo preuzelo dospjele obveze iz zajmova koje je J.-C. Van Hove uzeo za kupnju nekretnine.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 19. i 20. Direktive 93/13 glase:

„budući da se za potrebe ove Direktive ocjena o nepoštenosti ne donosi o odredbama kojima se opisuje glavni predmet ugovora ili odnos kvalitete i cijene ponuđene robe ili usluge; budući da se glavni predmet ugovora, kao i odnos cijene i kvalitete, ipak može uzeti u obzir prilikom procjene o nepoštenosti ostalih odredaba; budući da, između ostalog, iz tog proizlazi da u ugovorima o osiguranju one odredbe koje jasno definiraju ili propisuju osigurani rizik i odgovornost osiguravatelja ne podliježu takvim procjenama jer su ta ograničenja već uračunata u premiju koju plaća potrošač;

budući da bi se ugovori trebali sastavljati jasnim, razumljivim jezikom, potrošač bi zapravo trebao dobiti mogućnost da pregleda sve odredbe i, u slučaju kakvih dvojbi, trebalo bi prevagnuti tumačenje koje je za potrošača najpovoljnije.“

4 Člankom 1. stavkom 1. te direktive propisano je:

„Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.“

5 Člankom 3. stavkom 1. navedene direktive određeno je:

„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.“

6 Članak 4. Direktive 93/13 glasi:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.“

7 U skladu s člankom 5. te direktive:

„U slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo. Ako postoji sumnja oko značenja neke odredbe, prednost ima tumačenje koje je najpovoljnije za potrošača. […]“

Francusko pravo

8 Članak L. 132-1 stavak 7. Zakonika o zaštiti potrošača, kojim se u francusko pravo prenosi članak 4. stavak 2. Direktive 93/13, određuje:

„Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene […] ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene ili naknade za prodanu robu i ponuđenu uslugu, pod uvjetom da su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.“

9 Članak L. 133-2 tog zakonika glasi:

„Ugovorne odredbe koje prodavatelji robe ili pružatelji usluga nude potrošačima ili osobama koje nisu prodavatelji robe ili pružatelji usluga moraju biti jasno i razumljivo predstavljene i sročene.

Ako postoji sumnja, one se tumače u smislu koji je najpovoljniji za potrošača ili osobu koja nije prodavatelj robe ili pružatelj usluga. […]“

Glavni postupak i prethodno pitanje

10 Tijekom srpnja 1998. J.-C. Van Hove s društvom Crédit Immobilier de France Méditerranée sklopio je dva ugovora o zajmu, od kojih jedan u iznosu od 340.600 francuskih franaka (FRF) (51.924 eura), s otplatom u mjesečnim obrocima od 434,43 eura do 31. ožujka 2016., a drugi u iznosu od 106.556 FRF (16.244 eura), s otplatom u mjesečnim obrocima od 26,70 eura do 31. ožujka 2017.

11 Prilikom sklapanja tih ugovora o zajmu on je pristupio „ugovoru o grupnom osiguranju“ društva CNP Assurances (u daljnjem tekstu: ugovor o osiguranju). Prva odredba tog ugovora o osiguranju jamči podmirenje dospjelih obveza „zajmoprimca prema zajmodavcu u slučaju smrti, trajnog i potpunog invaliditeta ili 75% dospjelih obroka u slučaju potpune nesposobnosti za rad“.

12 Na temelju druge odredbe navedenog ugovora, „osiguranik je potpuno nesposoban za rad ako je po proteku razdoblja neprekinutog prekida rada od 90 dana (koje se naziva razdoblje čekanja) nakon nezgode ili bolesti u nemogućnosti vratiti se na plaćeni ili neplaćeni posao“.

13 J.-C. Van Hoveu 17. veljače 2010. odobrena je odsutnost s posla zbog recidiva vezanog uz ozljedu na radu od 13. lipnja 2000. Njegovo je liječenje završeno 17. listopada 2005. Što se tiče njegove trajne djelomične nesposobnosti za rad, ona je bila procijenjena na 23%.

14 On je 14. svibnja 2005. bio na operaciji fistule, koja je priznata kao posljedica nezgode na radu. Bilo je utvrđeno da će liječenje završiti 4. studenoga 2005. i njegova djelomična trajna nesposobnost za rad bila je procijenjena na 67%. Zbog povećanja vrtoglavica, 3. kolovoza 2007. ponovno je odobrena odsutnost te je produljena do 22. veljače 2008.

15 Od 1. siječnja 2011. tijelo socijalne sigurnosti utvrdilo je da postotak njegove trajne djelomične nesposobnosti za rad iznosi 72%. Na temelju toga priznato mu je pravo na mjesečnu rentu od 1 057,65 eura.

16 Kako bi se odredilo pokriće koje duguje CNP Assurances, liječnik kojem je to društvo dalo nalog 18. lipnja 2012. proveo je vještačenje J.-C. Van Hovea. On je vještačenjem zaključio da zdravstveno stanje potonjem omogućuje da obavlja odgovarajući posao u nepunom radnom vremenu. Dopisom od 10. srpnja 2012. CNP Assurances obavijestio je J.-C. Van Hovea da od 18. lipnja 2012. više neće podmirivati dospjele obveze iz njegovih zajmova. Novim dopisom od 29. kolovoza 2012. ostao je pri odbijanju otplate, pojašnjavajući da, iako J.-C. Van Hove zbog svojeg zdravstvenog stanja nije više u mogućnosti vratiti se na prethodni posao, može obavljati odgovarajući posao, barem u nepunom radnom vremenu.

17 J.-C. Van Hove 4. ožujka 2013. podnio je tužbu protiv CNP Assurancesa sudu koji je uputio zahtjev. Njegov je glavni zahtjev da se, osobito na temelju odredaba Zakonika o zaštiti potrošača, odredbe ugovora koje ga vežu uz CNP Assurances, kad je riječ o definiciji potpune nesposobnosti za rad i uvjetima u kojima se stječe pravo na pokriće, proglase nepoštenima i da se tuženiku u glavnom postupku naloži da podmiri iznose koje još duguje na ime dvaju gore navedenih zajmova počevši od lipnja 2012.

18 U potporu svojim zahtjevima J.-C. Van Hove, s jedne strane, ističe da je odredba ugovora o osiguranju koja podmirivanje osigurateljeve obveze uvjetuje potpunom nesposobnošću povratka na plaćeni ili neplaćeni posao nepoštena jer među strankama stvara znatniju neravnotežu na štetu potrošača. S druge strane, tvrdi da je definicija potpune nesposobnosti za rad tako sročena da potrošaču laiku ne omogućuje da shvati njezin doseg.

19 CNP Assurances od suda koji je uputio zahtjev u biti zahtijeva da odbije J.-C. Van Hoveov zahtjev za podmirenje obveze. Naime, smatra da bi definicija potpune nesposobnosti za rad u smislu tog ugovora, tekstom koji je jasno i precizno sročen, s jedne strane, podmirenje uvjetovala time da je osoba potpuno nesposobna za rad. Međutim, ističe da od 18. lipnja 2012. J.-C. Van Hove u smislu navedenog ugovora više nije potpuno nesposoban za rad jer je liječnik vještak kojem je dao nalog za vještačenje procijenio da je sposoban obavljati odgovarajući posao i utvrdio stopu funkcionalne nesposobnosti od 20%. U tom pogledu pojašnjava da su kriteriji koji su uzeti u obzir za utvrđivanje te stope različiti od onih kojima se koristilo tijelo za socijalnu sigurnost. S druge strane, navedena odredba ne može biti nepoštena jer se odnosi na sam predmet ugovora i jer ne stvara znatniju neravnotežu na štetu tužitelja, s obzirom na to da je on tijekom dvije godine ostvarivao pravo na podmirenje dospjelih obveza.

20 Sud koji je uputio zahtjev ističe da rješenje spora o kojem odlučuje nalaže da odluči o pitanju je li druga odredba ugovora o osiguranju nepoštena ili nije.

21 Taj sud pojašnjava da je Cour de cassation u nedavnoj presudi presudio da odredba koja se odnosi na pravo na pokriće u slučaju privremene potpune nesposobnosti za rad – kojom je određeno da se dnevne naknade isplaćuju tijekom razdoblja u kojem zdravstveno stanje osiguraniku privremeno ne dopušta da obavlja bilo kakav posao i kojom se pojašnjava da mu se te dnevne naknade isplaćuju do datuma kada se može vratiti obavljanju bilo kakvog posla – definira glavni predmet ugovora i da je ona obuhvaćena člankom L. 132-1 stavkom 7. Zakonika o zaštiti potrošača. Stoga tribunal de grande instance de Nîmes procjenjuje da bi, s obzirom na tu presudu, ugovorna odredba o kojoj je riječ u predmetu koji je pred njim u tijeku mogla na temelju odredbe tog članka biti isključena iz područja primjene pojma „nepoštene odredbe“.

22 Usto, iako je taj sud utvrdio da je, suprotno onomu što tvrdi J.-C. Van Hove, tekst te odredbe, u skladu s kojim je pravo na pokriće u slučaju potpune nesposobnosti za rad uvjetovano time da je osiguranik „nakon nezgode ili bolesti u nemogućnosti vratiti se obavljanju bilo kakvog plaćenog ili neplaćenog posla“, jasan i precizan, navodi da nije isključeno da je navedena odredba obuhvaćena pojmom „nepoštene odredbe“ u smislu Direktive 93/13.

23 Naime, isti taj sud smatra da ta odredba, definirajući pojam „potpune nesposobnosti za rad“, određuje uvjete za ostvarivanje prava na pokriće iz osiguranja. Međutim, navedena odredba iz tog prava na ostvarivanje pokrića isključuje osiguranika za kojeg je utvrđeno da je sposoban obavljati bilo kakav posao, uključujući i neplaćeni. Međutim, navedeni sud smatra da je svrha police osiguranja, poput one o kojoj se raspravlja u sporu o kojem odlučuje, jamčiti uredno izvršavanje obveza koje je zajmoprimac preuzeo, u slučaju da mu zdravstveno stanje više ne dopušta da obavlja posao kojim će ostvariti prihode potrebne za ispunjenje svojih obveza.

24 Budući da bi učinak navedene odredbe bio isključiti zajmoprimca od prava na ostvarenje pokrića u slučaju potpune nesposobnosti za rad jer je proglašen sposobnim obavljati posao, iako njime neće moći ostvariti nikakav prihod, ta odredba oduzela bi polici osiguranja jedan dio njezine svrhe. Sud koji je uputio zahtjev slijedom toga smatra da bi se druga odredba ugovora o osiguranju mogla ocijeniti tako da stvara znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka na štetu potrošača.

25 U tim je okolnostima tribunal de grande instance de Nîmes odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 4. stavak 2. Direktive [93/13] tumačiti na način da pojam odredbe koja se odnosi na definiciju glavnog predmeta ugovora iz tog članka obuhvaća odredbu iz ugovora o osiguranju kojoj je cilj jamčiti podmirenje dospjelih obveza prema zajmodavcu u slučaju zajmoprimčeve potpune nesposobnosti za rad, a koja osiguraniku onemogućuje da ostvari to pravo na pokriće ako se utvrdi da je sposoban obavljati neplaćeni posao?“

O prethodnom pitanju

26 Najprije valja podsjetiti, s jedne strane, da se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na poslovni subjekt kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti – položaju koji vodi do pristanka na uvjete koje je poslovni subjekt prethodno sastavio, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj (vidjeti osobito presudu Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 48. i navedenu sudsku praksu).

27 S druge strane, s obzirom na taj slabiji položaj, Direktiva 93/13 obvezuje države članice da propišu mehanizam koji bi osigurao da bilo koja ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo može biti podvrgnuta ispitivanju kako bi se ocijenilo je li eventualno nepoštena. S tim u vezi, nacionalni sud dužan je utvrditi, uzimajući u obzir kriterije navedene u članku 3. stavku 1. i članku 5. Direktive 93/13, ispunjava li takva odredba, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, zahtjeve savjesnosti i poštenja, ravnoteže i transparentnosti, kako ih postavlja ta direktiva (vidjeti presudu Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

28 Isto tako, iako je isključivo sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku dužan izraziti pravno stajalište u vezi s ocjenom konkretnih ugovornih odredaba s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, to ne utječe na činjenicu da je Sud nadležan izdvojiti kriterije iz odredbi Direktive 93/13, u konkretnom slučaju njezina članka 4. stavka 2., koje nacionalni sud može ili mora primijeniti prilikom ispitivanja ugovornih odredaba s obzirom na odredbe Direktive (presuda Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 45.).

29 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati treba li članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 tumačiti na način da je iznimkom iz odredbe tog članka obuhvaćena odredba ugovora o osiguranju kojoj je cilj jamčiti podmirenje dospjelih obveza prema zajmodavcu u slučaju zajmoprimčeve potpune nesposobnosti za rad, a koja tom osiguraniku onemogućuje da ostvari navedeno pravo na pokriće ako se utvrdi da je sposoban obavljati plaćeni ili neplaćeni posao.

30 Iz članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 proizlazi da se procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.

31 Sud je već presudio da se, s obzirom na to da navedena odredba propisuje iznimku od mehanizma sadržajne ocjene nepoštenih odredbi koji je predviđen u sklopu sustava zaštite potrošača što ga je uspostavila Direktiva 93/13, tu odredbu mora usko tumačiti (vidjeti presude Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 42. i Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 49.).

32 Upravo u tom okviru potrebno je ispitati pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev. Kako bi se odgovorilo na to pitanje, valja ispitati, s jedne strane, je li odredba poput one u glavnom postupku obuhvaćena glavnim predmetom ugovora o osiguranju i, s druge strane, je li ta odredba jasno i razumljivo sastavljena.

Pojam „glavnog predmeta ugovora“

33 Pod ugovornim odredbama koje su obuhvaćene pojmom „glavnog predmeta ugovora“ u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 treba razumjeti one odredbe koje utvrđuju bitne činidbe tog ugovora koje ga kao takve određuju (vidjeti u tom smislu presude Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, t. 34. i Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 49.). S druge strane, odredbe koje su akcesornog značaja u usporedbi s onima koje definiraju samu bit ugovornog odnosa ne mogu biti obuhvaćene pojmom „glavnog predmeta ugovora“ u smislu tog članka (presude Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 50. i Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 54.).

34 Što se tiče pitanja je li neka odredba obuhvaćena glavnim predmetom ugovora o osiguranju, važno je istaknuti, s jedne strane, da je u skladu sa sudskom praksom Suda radnja osiguranja određena činjenicom da osiguratelj uz prethodno plaćanje premije preuzima obvezu da u slučaju ostvarenja osiguranog rizika umjesto osiguranika izvrši činidbu koja je ugovorena prilikom sklapanja ugovora (presude CPP, C-349/96, EU:C:1999:93, t. 17.; Skandia, C-240/99, EU:C:2001:140, t. 37. i Komisija/Grčka, C-13/06, EU:C:2006:765, t. 10.).

35 S druge strane, kada je riječ o ugovornoj odredbi sadržanoj u ugovoru o osiguranju sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, uvodna izjava 19. Direktive 93/13 određuje da u takvim ugovorima one odredbe koje jasno definiraju ili propisuju osigurani rizik i odgovornost osiguravatelja ne podliježu procjeni nepoštenosti jer su ta ograničenja već uračunata u premiju koju plaća potrošač.

36 U predmetnom slučaju sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da ugovorna odredba o kojoj se raspravlja sadrži definiciju pojma „potpune nesposobnosti za rad“ i određuje uvjete koje treba ispunjavati kako bi zajmoprimac mogao ostvariti pravo na pokriće plaćanjem iznosa koje duguje na ime svojeg zajma. U tim okolnostima ne može se isključiti da takva odredba propisuje osigurani rizik kao i osiguratelјeve obveze te da utvrđuje bitnu činidbu ugovora o osiguranju o kojem se raspravlja, što je, međutim, dužan provjeriti sud koji je uputio zahtjev.

37 U tom pogledu, Sud je imao prilike podsjetiti da, kako bi se utvrdilo je li ugovorna odredba obuhvaćena pojmom „glavnog predmeta ugovora“ u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, treba je ocijeniti uzimajući u obzir narav, opću strukturu i sve odredbe ugovora kao i njezin pravni i činjenični kontekst (vidjeti u tom smislu presudu Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 50. i 51.).

38 Stoga je sud koji je uputio zahtjev uzimajući u obzir te elemente dužan utvrditi u kojoj je mjeri odredba o kojoj se raspravlja u postupku koji je pred njim u tijeku bitan dio ugovorne cjeline u kojoj se nalazi, koji kao takav određuje tu cjelinu.

39 Ako sud koji je uputio zahtjev zaključi da je ona dio glavnog predmeta te ugovorne cjeline, taj će sud trebati provjeriti i je li navedenu odredbu prodavatelj robe ili pružatelj usluga jasno i razumljivo sastavio (vidjeti u tom smislu presudu Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, t. 32. i rješenje Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 72.).

Pojam „jasnoće i razumljivosti teksta“

40 Sud je imao prilike pojasniti da se obveza transparentnosti ugovornih odredbi koju postavlja Direktiva 93/13 ne može ograničiti isključivo na značajku razumljivosti na formalnoj i gramatičkoj razini. Naprotiv, s obzirom na to da se sustav zaštite uspostavljen Direktivom 93/13 temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na poslovni subjekt, osobito u pogledu razine obaviještenosti, navedenu obvezu transparentnosti treba shvatiti u širem smislu (vidjeti u tom smislu presude Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 71. i 72. te Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 73.).

41 Za poštovanje obveze transparentnosti tako su potrošaču od bitne važnosti ne samo informacija koju je dobio prije sklapanja ugovora o uvjetima podmirenja obveze već i navođenje pojedinosti mehanizma podmirenja obveza prema zajmodavcu u slučaju zajmoprimčeve potpune nesposobnosti za rad, kao i odnos tog mehanizma s mehanizmom koji se nalazi u drugim odredbama, tako da taj potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija može procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze (vidjeti analogijom presude RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 44., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 70. i 73. te Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 74.).

42 U predmetnom slučaju, iako smatra da je tekst odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku jasan i precizan, sud koji je uputio zahtjev istodobno ističe da se izraz „vratiti se na bilo kakav plaćeni ili neplaćeni posao“ iz te odredbe može razumjeti na različite načine. Uz tumačenje koje predlaže CNP Assurances, prema kojem taj izraz omogućuje i da se osiguranici koji u trenutku nezgode ili bolesti ne obavljaju plaćeni posao smatraju potpuno nesposobnima za rad, ne može se isključiti, kako je to navedeno u točki 24. ove presude i kako su to na raspravi navele francuska vlada i Europska komisija, da se navedeni izraz može tumačiti na način da osoba koja može obavljati bilo kakav posao ne može ostvariti pravo na podmirenje dospjelih obveza koje duguje drugoj ugovornoj strani na ime pokrića u slučaju invaliditeta.

43 Valja istaknuti, kao što je to učinila Komisija, da se, iako je odredba sastavljena gramatički točno, što je dužan ocijeniti sud koji je uputio zahtjev, u ovom slučaju ne može isključiti da potrošač nije shvatio njezin doseg.

44 Naime, ta institucija ističe da je ugovor o osiguranju bio sklopljen kako bi se potrošač zaštitio od posljedica nemogućnosti da namiri mjesečne obroke svojih zajmova. Tako je mogao očekivati da pojam „plaćeni ili neplaćeni posao“ iz ugovora o osiguranju koji je uključen u definiciju potpune nesposobnosti za rad odgovara poslu koji barem potencijalno može biti dovoljno plaćen kako bi on mogao ispuniti dospjele mjesečne obveze iz svojih zajmova.

45 Kako to proizlazi iz navoda iznesenih na raspravi, sumnje o tome da odredba o kojoj se raspravlja u glavnom postupku nije jasna produbljene su izrazito širokim i općenitim karakterom izraza „plaćen ili neplaćen posao“ koji je ondje upotrijebljen. Naime, izraz posao, kako to ističe Komisija, može obuhvaćati sve ljudske radnje ili aktivnosti koje se obavljaju radi postizanja točno određenog cilja.

46 U predmetnom slučaju, kako to u svojem pisanom očitovanju ističe francuska vlada, potrošač u trenutku sklapanja ugovora o kojem se raspravlja u glavnom postupku nije nužno bio svjestan okolnosti da pojam „potpune nesposobnosti za rad“ u smislu ugovora ne odgovara pojmu „trajne djelomične nesposobnosti“ u smislu francuskog prava u području socijalne sigurnosti.

47 Stoga, kada je riječ o posebnostima ugovorne odredbe poput one u glavnom postupku, sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku dužan je utvrditi je li, s obzirom na sve relevantne elemente činjeničnog stanja, uključujući oglašavanje i obavijesti koje je osiguratelj dao u sklopu pregovora o sklapanju ugovora o osiguranju i općenito ugovorne cjeline, prosječan potrošač, koji je uredno obaviješten i postupa s dužnom pažnjom i razboritošću, mogao ne samo doznati za razliku između pojma „potpune nesposobnosti za rad“ u smislu ugovora o kojem se raspravlja u glavnom postupku i pojma „trajne djelomične nesposobnosti“ u smislu nacionalnog prava u području socijalne sigurnosti nego i procijeniti potencijalno značajne ekonomske posljedice koje za njega proizlaze iz ograničenja pokrića uključenog u policu osiguranja u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz sudske prakse navedene u točki 41. ove presude.

48 U tom kontekstu mogla bi biti relevantna i okolnost da je ugovor o kojem se raspravlja u glavnom postupku dio šire ugovorne cjeline i da je povezan s ugovorima o zajmu. Naime, od potrošača se pri sklapanju povezanih ugovora u pogledu opsega rizika koje taj ugovor o osiguranju pokriva ne može zahtijevati jednaka pažnja kao u slučaju da je navedeni ugovor i ugovore o zajmu sklapao odvojeno.

49 U slučaju da sud koji je uputio zahtjev dođe do zaključka da odredba poput one u glavnom postupku nije obuhvaćena iznimkom iz članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, valja podsjetiti da na temelju članka 5. te direktive, ako tekst ugovorne odredbe nije jasan, prednost ima tumačenje koje je najpovoljnije za potrošača.

50 Stoga na postavljeno pitanje treba odgovoriti da članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da je odredba ugovora o osiguranju kojoj je cilj jamčiti podmirenje dospjelih obveza prema zajmodavcu u slučaju zajmoprimčeve potpune nesposobnosti za rad obuhvaćena iznimkom iz te odredbe samo pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev utvrdi:

— s jedne strane, da, uzimajući u obzir narav, opću strukturu i odredbe ugovorne cjeline kojoj pripada i njezin pravni i činjenični kontekst, ta odredba čini bitan dio te cjeline koji je kao takav bitno određuje, i

— s druge strane, da je navedena odredba jasno i razumljivo sastavljena, to jest da je potrošaču ne samo gramatički razumljiva nego i da ugovor razvidno izlaže funkcioniranje konkretnog mehanizma na koji se dotična odredba poziva kao i odnos između tog mehanizma i mehanizma propisanog drugim odredbama, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.

Troškovi

51 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 4. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da je odredba ugovora o osiguranju kojoj je cilj jamčiti podmirenje dospjelih obveza prema zajmodavcu u slučaju zajmoprimčeve potpune nesposobnosti za rad obuhvaćena iznimkom iz te odredbe samo pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev utvrdi:

— **s jedne strane, da, uzimajući u obzir narav, opću strukturu i odredbe ugovorne cjeline kojoj pripada i njezin pravni i činjenični kontekst, ta odredba čini bitan dio te cjeline koji je kao takav bitno određuje, i**

— **s druge strane, da je navedena odredba jasno i razumljivo sastavljena, to jest da je potrošaču ne samo gramatički razumljiva nego i da ugovor razvidno izlaže funkcioniranje konkretnog mehanizma na koji se dotična odredba poziva kao i odnos između tog mehanizma i mehanizma propisanog drugim odredbama, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.**

Potpisi